

Tjutčev jako diplomat Bilibin ve *Vojně a míru*, od kterého sám car Mikuláš I. přejal pojem pro náhodná milostná dobrodružství, manžel dvou žen a milenec desítek dalších, z nichž se nám dochovala jen jména těch, s nimiž zplodil potomky; tak víme nejen o první a druhé ženě, která vlastně nepřímo zavinila smrt své předchůdkyně, ale také o dvou milenkách (s jednou se potkal náhodně jako diplomatický kurýr v Německu, s druhou k stáru v Petrohradě, kde se s ní scházel v najatém pokoji). Současně není zapomenut ani Tjutčevův vztah k děbabristickým povstalcům, jeho mnichovský skandál s milenkou a pozdější manželkou Ernestinou, to, že vymyslel okřídlený pojem „ottepel“; tak živý i ve 20. století, že se o jeho dceru Kitty úporně zajímal mladý hrabě Lev Tolstoj (viz jeho poněkud sarkastické deníkové zápisy), že si dcera Anna jako slavjanofilská fanatička vzala Ivana Aksakova, to, že Tjutčev žil z milosti rodičů, tedy z jejich stále apanáže a na dluh a z přízně mocných, jako by si byl vědom své geniality, jíž se musí všichni kořit (blízké kontakty měl s Benkenдорfem, Žukovským, ale hlavně s Alexandrem II., Nesselrodem a především s jeho ženou). Chtělo by se říci, že mu ke všemu jako muži se sexappealem dopomohly ženy, ale ty mu také „odpomohly“ od brilantní kariéry – asi to tak mělo být. Zůstaly po něm snad nesmrtelné básně, v nichž se zrcadlí jeho schopnost přiléhavě glosovat lidi a události, láska ke gnóme a šikovně nalezeným slovům, vizionářský talent, který prokázal i v mesianistické politické publicistice, kde vidí Rusko jako vládce světa – muž, který za žádnou cenu nechtěl opustit pohodlí diplomatického nicnedělání mimo Rusko. Z líčení je také zřejmé, proč carský režim nepřežil a nebyl schopen se reformovat – snad i to, že jeho konec musel být tak radikální a tak tragický pro všechny.

Čím více se zabýváme Ruskem, tím více nám tato země připadá jako neprůhledná; vždy něčím překvapí, šokuje, vždy se před našima očima zkříví, zkamení nebo potměšile vyhlíží z kouta jako Avvakumův běs. Je jen otázka, zda takové Rusko skutečně je, nebo nám je takovým sami Rusové záměrně sugerují. I kdyby však platila druhá možnost, vkládají jeho tvůrci do tohoto přízraku Ruska vlastní životy – a to není málo. Tjutčev na to ostatně kdysi odpověděl ve slavné básni tak, že Rusko nelze změřit a že je v ně možné pouze věřit. Anebo nevěřit – chce se dodat.

Ivo Pospíšil

Dialog kultur podruhé

Dialog kultur II. Sborník příspěvků z odborného semináře. Editor: O. Richterek. PdF UHK, Oftis, s. r. o., Ústí nad Orlicí. 2002.

Sborník referátů a sdělení *Dialog kultur II* je výstupní publikací, dokumentující vědeckou konferenci s mezinárodní účastí věnovanou problematice mezikulturního dialogu, kterou uspořádala v listopadu 2002 katedra slavistiky PdF UHK v Hradci Králové ve spolupráci se Společností Franka Wollmana při FF MU v Brně v návaznosti na své první setkání. Již při zběžném procházení obsahu sborníku je zřejmá tematická variabilita projednávaných otázek, jíž se podařilo dosáhnout účastí třiceti referentů z různých českých univerzit, Slovenska, Polska a Ruské federace. Sborník je pomyslně uspořádán do dvou částí: lingvistické a lingvodidaktické a literárněvědné a kulturologické, tak jak jednání

proběhlo ve dvou sekcích i na samotné konferenci. Obě části jsou uvedeny vstupními studiemi s tematikou dialogu nejen kulturního ale dialogu vůbec (Pospíšil, I.: *Několik úvah o dialogu obecně a dialogu kultur zvláště a o jejich místě v literární vědě*; a Rejmánková, L.: *O některých přístupech ke zkoumání dialogu kultur*).

Za hlavní otázku projednávanou v sekci lingvodidaktiků je možno považovat problém aplikace dialogu v oblasti moderní výuky cizích jazyků, někdy doplněnou o rozvoj sociokulturních kompetencí, kterou reprezentují články *Jazyková cvičení a rozvoj řečových kompetencí*; *K sociokulturní komponentě translátologické komponentě* nebo *Globalizace v edukaci*. Sociolingvistika byla zastoupena vystoupeními o některých zvláštích jazyka reklamy či o „módních jménech“ u nás a v Polsku v poslední dekádě. Soubor reflektovaných problémů je zde opravdu široký, což je dáno i kulturním areálem, kterého se dotýká a všímáním si nejen přisně jazykových jevů, ale také oblasti reálií.

Část literárněvědná je uvedena zobecnující analýzou *Fenomén „dialogu kultur“ a „afinity s tradicí“ v umění hermeneutické interpretace* a pokračuje studiemi povětšinou věnovanými interpretaci literárních faktů především v komparativním a translátologickém pohledu. Byť je zde zřejmá dominance rusistického nahlížení na věc, najdeme zde obohacení jinak čistě slavistického dialogu o česko-německou složku. I přes nepopiratelný fakt, že sborník jasně upozorňuje na pozitivní přínos dialogu a jeho schopnost působit jako nástroj změny, nelze v něm nevidět jasný důkaz, že se slavistika ještě nedokázala vymanit ze svého čistě jazykového a literárněvědného pojmání.

Chybí nám zde širší areálové pojetí dialogu, kde by měla určitě zaznít i historická a etnologická artikulace otázek. Právě někdy až několikasetletá vynucená koexistence některých slovanských národů či jejich částí v rámci jednoho státního celku byla předpokladem pro kulturní dialog, jež se často prezentoval jako místo střetu a možnosti odlišit se, ve smyslu vymezení sama sebe. O to více nás těší vystoupení věnovaná folkloristice (*Знову ke slovanským pranostikám* nebo *Мотив «муж на свадьбе своей жены» в славянском песенном фольклоре. Время и пути распространения*). Zřetelné uzavření se slavistiky sama do sebe je bohužel jedním z reliktvů minulosti. Avšak není vina jen na straně vědců-slavistů, ale také na straně historiků a etnografů. Literatura jako pramen historického poznání se používá zejména pro starší (hlavně středověké) období dějin a s dalším vývojem nám mizí na úkor historických pramenů v užším slova smyslu. Je to právě literatura, která nejcitlivěji reaguje na proměny myšlení, chápání a pojmání okolní reality, ke kterým ve společnosti dochází. Jen pomalu se v naší vědě prosazuje pojem kulturních dějin, který v sobě nese areálové pojmání a patřičný mezioborový přesah. Je úkolem do budoucna přiblížit slavistiku tomu, jak je chápána západními kolegy, tedy především vyprostit ji z čistě filologického nazírání. Třeba onu kýženou změnu přinese již další setkání s tematikou dialogu kultur připravované na rok 2004. To vystihl i editor sborníku O. Richterek, když v posledním odstavci úvodu chápe setkání jako stavební kámen k příštímu jednání s výhledem na možnou tematickou „profilaci“, která by napomohla širšímu „dialogu“.

Josef Šaur